

Dictionario casuum conscientiae verbo *Dispensatio matrimonii* casu 35; Van-Espen Jur. Eccl. universi part. 2 tit. 14 cap. 1 n. 12; Natalis Alexander Theolog. dogmat. et moral. lib. II de matrimonio, cap. 4, art. 13; aliique. Jam vero Natalis Alexander cit. loco regula 11 et 12: « Cum, » ait, « ab Ecclesia universa, sive ab illius Capite Romano Pontifice sint instituta impedimenta matrimonium dirimentia, dispensatio super eis communijure ad Caput universalis Ecclesiae Romanum Pontificem, non ad Episcopum pertinet, ut colligitur ex cap. « CUM INFERIOR » de majorit. et obed. Conciliaque Provincialia plurima, Ritualia Ecclesiarum, Auctores omnes id confirmant, et auctoritatem dispensandi competere negant Episcopis, cum publicum impedimentum est, vel de contrahendo matrimonio agitur. Si tamen antiqua sit et legitime praescripta Dioecesis consuetudo, ut Episcopus in quarto gradu etiam de contrahendo certis in casibus dispensem, quia ejus Decessore hac usi sunt ab antiquo ad hanc usque diem facultate, quae a Sede Apostolica concessa creditur, quod in quibusdam Galliarum Dioecesis fieri novimus, de his dispensationibus haud movenda lis est, siquidem consuetudo legitime praescripta juri positivo praejudicat, ususque longaevi non levis est auctoritas, ut dicitur cap. « CUM CONSUETUO » cap. « CUM TANTO » de consuet. »

Verum haec opinio, quae consuetudini tantam vim tribuit, quamvis a Natali Alexandre moderate admodum proposita fuerit, multos tamen Doctores invenit, qui contra sentirent. Rigantius tom. IV Commentarior. in regul. cancellar. in notis ad regul. 49 num. 1 et 2 multa congescit, et sacrarum congregationum responsa, et Doctorum testimonia, quibus ostenderet, nunquam Episcopis licere publica impedimenta matrimonium dirimentia auctoritate propria relaxare. Ad

eamdem sententiam confirmandam Cabassutius in theor. et prax. Jur. Canonic. lib. III cap. 27 n. 6 affert canones Conciliorum Turonensis et Tolosani, et animadvertisit in conflictu opinionum eam vim consuetudinis saltem in dubium vocari merito posse, ideoque concludit: « Sane istae ab Episcopis concessae dispensationes pro contrahendis conjugiis aut nullitatem aut incertitudinem causant Sacramenti. At vero in re sacramentaria unanimes docent Theologi, non esse licitum quidquam incerti adhibere. » Benedictus vero XIV de Synodo Dioecesana lib. IX cap. 2, iisdem ferme argumentis usus est ad eam consuetudinem refellendam. Ad eos autem qui objiciunt, consuetudinem rite praescriptam juri communi derogare, « etiam dato, » respondet, « in aliquam Dioecesim irrepsisse consuetudinem, de qua contendit, ut per eam collatum dicamus Episcopo legitimum jus auferendi impedimenta a Conciliis OEcumenicis aut Summis Pontificibus inducta, diligenter prius examinandum est, an ea consuetudo omnes habuerit conditions necessarias, ut potuerit praevalere legi Episcopo inhibenti, ne superioris statutum infringere, aut quoquo modo relaxare presumat. Quin imo cum talis consuetudo non solum tendat ad abrogandam legem, verum etiam ad tollenda et minuenda jura uni competentia Romano Pontifici, praeter caeteras conditions necesse est, ut centum ad minus annorum spatio sine ulla interruptione perseveraverit. Quocirca citatus Van-Espen. Jur. Eccl. univer. 2 tit. 14 cap. 1 num. 11, ut Episcopo Leodiensi auctoritatem astruat dispensandi in tertio et quarto, et in tertio hinc inde consanguinitatis, seu affinitatis gradu, eamque ex legitima consuetudine ab eo acquisitam evincat, ejusmodi consuetudinem contendit esse immemorabilem. Ad consuetudinem quoque, cuius initii memoria non extet, con-

fugit Auctor Collationum Parisiensium tom. III collat. 2§ 2. Verum postremo et potissimum considerandum est, an per eam consuetudinem, si qua inoleverit, DIRUMPATUR NERVUS ECCLESIASTICAE DISCIPLINAE: in quo eventu nunquam per eam adversus legem praescribi declaravit Innocentius III in cap. « CUM INTER » de consuet. Num porro predicta consuetudo ejusmodi inficiatur vitio, potius quam a nobis, praestat audire a Gallicano Auctore Cabassutio in Theor. et Prax. Jur. Canonic. lib. III cap. 27 num. 6. Ibi autem Cabassutius permulta atque gravissima detimenta recenset, quae ad vi-gorem Ecclesiasticae disciplinae labefactandum ex hujusmodi consuetudine proficiscuntur. His igitur de causis, Benedicto XIV, aliisque Doctoribus visum est Episcopis non licere praetextu vel ratione consuetudinis etiam immemorabilis ullum impedimentum relaxare.

Quoniam vero quaestio, quam initio posuimus, non solum spectat facultatem impedimenta matrimonii relaxandi, sed generatim eas facultates, quae jure communi ad Summum Pontificem pertinent, reliquum est ut dicamus earumdem facultatum quas et quatenus Episcopi per consuetudinem acquirere valeant. Qua de re duae sunt Doctorum sententiae. Prioris sententiae patroni sic aiunt: potestates, quae ad Summum Pontificem jure communi pertinent, certum est ad ipsum pertinere, quia suprema in universa Ecclesia potestas est: atqui facultates et jura supremae potestatis praescribi minime possunt: Contra Papam, » ait Suarez in Defens. fid. catholic. l. IV cap. 34 num. 18, nemo prescribere potest in his, quae ad supremam ejus potestatem pertinent. Nam ut recte dixit Innocentius capite secundo de postulat. Praelat: QUA PAPA CIRCA SPIRITUALEM POTESTATEM OMNIA POTEST, ET PLENITUDINEM POTESTATIS HABET, NULLUS POTEST QUAERERE

POSSESSIONEM, QUAE EI PRAEJUDICET, CUM EAM HABEAT A DOMINO TANTUM. Idemque docuit Glossa in cap. « CUM NOBIS DE PRAE-SCRIPT. » ubi Panormitanus n. 11, et 12 eam valde commendat. et in cap. « SI DILIGENTI » « eodem titulo n. 11. » Ig-
tur si hos Doctores audiamus, omnis consuetudo etiam im-
memorabilis, si apostolico privilegio de quo plane constet,
non fulciatur, omni vi et effectu caret.

Altera vero sententia, quae plurimos habet auctores, haec est: consuetudine immemorabili facultates ad Romanum Pon-
tificem jure communi pertinentes acquiri posse, cum in ea
privilegium apostolicum interfuisse jure praesumatur. « Ma-
jus difficultatis momentum, » ait Benedictus XIV de Synod.
Dioeces. lib. XIII cap. 8 num. 21, « vertitur circa privilegia
praesumpta, hoc est ex immemorabili consuetudine petita.
Aliqui enim, quorum agmen dicit Ostiensis in cap. « CUM
CONTINGAT » de foro competen. vim hanc immemorabili inesse
pernegant. Contra vero alii docent: ita post Archidiaconum
docet Joannes Andreas in cap. « CUM EPISCOPUS » sub num. 1
de Offic. Ordinarii in 6, hisque assentitur Fagnanus in cap.
« NULLUS » num. 22. de Parochiis. Porro haec opinio in an-
tecedenti decreto anni 1721, ac in successivis nostris Aposto-
licis Constitutionibus fuit comprobata; inest quippe imme-
morabili consuetudini ipsa etiam Apostolica auctoritas, quo-
niam is, qui ejusdem praesidio fulcitur, potest quodcumque
privilegium apostolicum allegare. » Decretum autem an.
1721 est hujusmodi. Proposito dubio selectae Congregationi
EE. Cardinalium et Praesulum, an ad tramites sacrorum Ca-
nonum, sacrique praesertim Concilii Tridentini possit infe-
rior Praelatus territorium separatum, et jurisdictionem et
quasi episcopalem in Clerum et populum cum ipsius Episcopi
exclusione in aliquo speciali loco acquirere per quadragena-

riam praescriptionem cum titulo colorato, » eadem Congregatio cunctis suffragiis ita rescriptsit : « Unanimiter respondemus non posse : sed pro acquisitione territorii separati, praedictaeque jurisdictionis omnino requiri aut clarum et undequaque subsistens apostolicum privilegium, aut consuetudinem immemorabilem cum suis omnibus requisitis rite probatam, per quam apostolicum privilegium de jure presumi valeat. » Quod quidem decretum a Clemente XI probatum confirmatumque, deinceps in ejus Bullarium relatum est. Ex quibus apertissime liquet in consuetudine immemorabili « cum suis omnibus requisitis rite probata » eamdem aequae ac apostolico privilegio « claro et undequaque subsistente » vim et efficacitatem inesse, proindeque consuetudinem immemorabilem per se valere ad facultates, de quibus agimus, adquirendas; consuetudines vero non immemorabiles sine privilegio Apostolico nullius momenti esse. « Est autem, » ait Benedictus XIV in sua Constitutione 33 Bullarii tom. 2, « de essentia immemorabilis consuetudinis, ut nihil contra eam auditum unquam, vel dictum, aut factum fuerit. »

Hic vero nonnulli auctores contendunt in iis quoque disceptationibus, quae inter Sacerdotium et Imperium existere quandoque solent, immemorabilis consuetudinis rationem habendam esse; idque putant ad concordiam utriusque potestatis vel maxime conducere. Quae vero sint hac de re Doctorum sententiae, quibusve rationum momentis unaquaque earum nitatur, breviter accurateque exponit De Marca in opere de Concordia Sacerd. et Imperii lib. III cap. 9 num. 6, ubi ita disserit : « Novo jure Decretalium addita est alia exceptio, nempe in inutiles habeantur omnes consuetudines, quae aliquo pacto libertatem et immunitatem ecclesiasticam violant, id est quae Principibus laicis potestatem quamdam

In res aut personas ecclesiasticas indulgent, quia cum rerum spiritualium tractandarum sint incapaces, ratione destituta censemur consuetudo, quae rerum conditionem evertit, adeoque nullo tempore etiam immemorali vires obtinere potest, ut docent plerique juris Canonici Interpretes. »

Itaque De Marca, vir ingenuus, aperte fatetur, plerosque Doctores in ea sententia esse. Sed prosequitur : « Hac difficultate se quidam expedient, adhibita distinctione, ita ut immunitas omnino, et in universum abrogari non possit, vel adeo restringi ut maxima ordini Ecclesiastico fiat injuria, sed in quibusdam articulis ei derogari possit consuetudine quadam mixta, quae ex Clericorum et laicorum consensu profiscatur, ut recte observat Covarruvias. Ob quam rationem se forensem Gallorum usum non damnare profitetur de convenientiis Clericis coram judice saeculari in actionibus realibus. Alii vero hunc modum ita solvunt. Fatentur ex possessione immemorabili nec praescriptionis, nec consuetudinis titulo rerum spiritualium administrationem laicis acquiri posse; attamen ex consuetudine praescripta per possessionem illam immemorabilem instrui probationem privilegi a Summo Pontifice concessi. Itaque aiunt in hac specie sufficere, ut allegetur titulus, id est privilegium a Superiore indultum. Ejus enim probatio sola possessione centenaria, vel immemorabili conficitur, etiamsi nulla exhibeatur privilegii tabula. Morosiores requirunt ad summum probationem famae, quae doceat privilegium illud concessum fuisse, quamvis haec conditio a multis necessaria non esse dicatur. In eum autem finem requiritur privilegii allegatio, ut constet, aut saltem censeatur, laico idoneitatem vel capacitatem rei ecclesiasticae tractandae indultam fuisse a Summo Pontifice. »

Hac de re satius videtur nobis aliqua animadvertere, quam

disputare. In primis itaque animadvertisimus eam consuetudinem, quae mixta appellatur, nihil firmitatis et roboris acquirere ex consensu Clericorum, cum agatur de immunitate Ecclesiastica, seu de privilegiis Ordinis Clericalis, quibus per Canones non licet renuntiare. Nam immunitas Clericorum a foro saeculari, seu privilegium fori, ut ait Innocentius III, in cap. « *Si DILIGENTI* » de foro competen., « non est beneficium hoc personale, qui renuntiari valeat, sed potius toti Collegio ecclesiastico publice est indulsum, cui privatorum pactio derogare non potest. » Idem ante Innocentium III decretum fuerat a Conciliis Toletano tertio cap. 13, et Carthaginensi tertio cap. 9. Ob eamdem rationem non licet Clericis privilegio Canonis renuntiare, uti Clemens III Archiepiscopo Bracharensi respondit cap. « *CONTINGIT* » de sentent. excommunic. « cum ille canon, » ait, « non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis clericalis fuerit promulgatus; ideo et volumus, et mandamus, ut id de caetero prohibeas attentari. »

Secundo loco animadvertisimus in iis, quae neque naturali jure, neque divino continentur, consuetudinem immemorabilem ea vi praeditam esse, quam ei De Marca tribuit, idque ob privilegium apostolicum, quod initio interfuisse praesumitur, dummodo hujus modi consuetudo rite praescripta; et praesertim cum aliqua fama et opinione privilegii conjuncta fuerit, quod magis magisque legitima ejus origo confirmetur.

Tertio denique animadvertisimus, si qua hisce de rebus controversia inter utramque potestatem oriatur, sciri oportere, quinam legitimi judices habendi sint. Auctor Commentarii *De finibus utriusque potestatis* cap. 13, num. 12 et seqq. tria causarum genera distinguit. Ait enim: « Vel queritur de juribus quae ad solam Ecclesiam pertinere constat ex di-

vinis oraculis et ex traditione; vel dissidium est circa eas res mixtas, quas vetus possessio vindicavit Ecclesiae vel Imperio; vel demum ambigit utri Partium res debeatur, quae in controversiam venit.

» Si de primo causarum genere agatur, audire oportet Ecclesiam, cui soli divinitus commissa est juris divini interpretatio; et tunc Rex, velut ovis et filius Ecclesiae, fidem habere eidem debet, ne secus agendo terminos sibi divinitus constitutos temere mutet.

» Si vero vetus Possessio rerum mixtarum fuerit violata, postulant justitiae leges sua possidendi servari jura.

» Denique si dubium sit, utri Partium sit causa adjudicanda, neque finiri quaestio possit vel jure divino, vel ex possessione; tunc oportebit mutuis consultationibus, ac aequa compositione omnem controversiam tollere, eo saltem modo, quo cum aliis summis Imperantibus fit. Neque enim decet causam Ecclesiae esse deteriorem quam alterius Principis. »

Vide Benedictum XIV de Synod. Dioeces. lib. IX cap. 9; Franciscum Suarez in defensione fidei catholicae lib. IX cap. 34 n. 17, commentarium de finibus utriusque potestatis cap. XII et XIII; De Marca cit. loco; Covarruvias practic. quaestion. cap. 7 § 5, aliosque a dictis auctoribus citatos.

DE CONSTITUTIONIBUS SUMMORUM PONTIFICUM.

§ 22.

DE VARIIS SUMMORUM PONTIFICUM CONSTITUTIONIBUS.

Summi Pontifices, quam a Christo ipso potestatem accep-
runt, eam praesertim in suis Constitutionibus explicarunt, ex